

**Собрание древних грамот и
актов городов Вильны,
Ковна, Трок, православных
монастырей, церквей и по
разным предметам**

Тома 1-2

**Москва
«Книга по Требованию»**

УДК 93
ББК 63.3
С54

С54 Собрание древних грамот и актов городов Вильны, Ковна, Трока, православных монастырей, церквей и по разным предметам: Тома 1-2 / – М.: Книга по Требованию, 2023. – 300 с.

ISBN 978-5-518-09010-1

ISBN 978-5-518-09010-1

© Издание на русском языке, оформление
«YOYO Media», 2023

© Издание на русском языке, оцифровка,
«Книга по Требованию», 2023

Эта книга является репринтом оригинала, который мы создали специально для Вас, используя запатентованные технологии производства репринтных книг и печати по требованию.

Сначала мы отсканировали каждую страницу оригинала этой редкой книги на профессиональном оборудовании. Затем с помощью специально разработанных программ мы произвели очистку изображения от пятен, клякс, перегибов и попытались отбелить и выровнять каждую страницу книги. К сожалению, некоторые страницы нельзя вернуть в изначальное состояние, и если их было трудно читать в оригинале, то даже при цифровой реставрации их невозможно улучшить.

Разумеется, автоматизированная программная обработка репринтных книг – не самое лучшее решение для восстановления текста в его первоизданном виде, однако, наша цель – вернуть читателю точную копию книги, которой может быть несколько веков.

Поэтому мы предупреждаем о возможных погрешностях восстановленного репринтного издания. В издании могут отсутствовать одна или несколько страниц текста, могут встретиться невыводимые пятна и кляксы, надписи на полях или подчеркивания в тексте, нечитаемые фрагменты текста или загибы страниц. Покупать или не покупать подобные издания – решать Вам, мы же делаем все возможное, чтобы редкие и ценные книги, еще недавно утраченные и несправедливо забытые, вновь стали доступными для всех читателей.

Серия Книжный Ренессанс

www.samizday.ru/reprint

ОБЪ ИЗДАВАЕМОМЪ СОБРАНІИ
ДРЕВНИХЪ ВИДЕНСКИХЪ
ГРАМОТЪ.

По распоряженію Высшаго Начальства, было предположено произвести разборъ Главнаго Трибунальнаго Архива въ г. Вильнѣ, для выписанія хранящихся въ ономъ актовъ, замѣчательныхъ въ историческомъ отношеніи; что нынѣ въ 1842 г. ВЫСОЧАЙШЕ повелѣно привести въ исполненіе, посредствомъ временной Комиссіи, учрежденной при Виленскомъ Губернскомъ Статистическомъ Комитетѣ.

Сообразно сему, и въ томъ уваженіи, что въ архивахъ городскихъ управленій и монастырей находятся замѣчательныя для исторіи акты, Виленскій Гражданскій Губернаторъ, въ Сентябрь 1841 года, поручилъ бывшему Редактору Виленскаго Вѣстника Марциновскому, помощнику Трибунальнаго Архивариуса Нарбутту, Священнику Николаевскаго Собора Корсакевичу и Производителю дѣлъ Статистическаго Комитета Ляховичу, заняться собраніемъ таковыхъ древнихъ актовъ. Въ грудѣхъ по сему предмету особенно способствовала и принимала дѣятельное участіе Игуменъ Св. Троицкаго Монастыря Докторъ Богословія Арсеній. Изъ архива сего Монастыря заимствованы всѣ акты Православныхъ Монастырей и Цер-

О НИНѢЙШЕМЪ ВЫДАНИИ
ДАВНЫХЪ ДИПЛОМАТОВЪ
ВИЛЕНСКИХЪ.

Z rozporządzenia Wyższej Zwierzchności, zamierzono było przejrzeć Archiwum Głównego Trybunału w Wilnie, dla wypisania zachowujących się w niem aktów, zasługujących na uwagę we względzie historycznym; co teraz w 1842 roku NAJWYŻEJ rozkazano uskutecznić, przez wyznaczenie czasowej Komisji przy Wileńskim Gubernialnym Komitecie Statystycznym.

Stosownie do tego, i ze względu, że w archiwach miast i klasztorów znajdują się godno uwagi akta, Gubernator Cywilny Wileński, w miesiącu Wrześniu roku 1841, polecił byłemu Redaktorowi Kurjera Wileńskiego Marcinowskiemu, Pomocnikowi Trybunałnego Archiwisty Narbuttowi, Kapitanowi Soboru S. Mikołaja Korśakiewiczowi i Sekretarzowi Komitetu Statystycznego Jachimowiczowi, zajęć się zebraniem takich dawnych aktów. W pracach około tej rzeczy szczególniej dupomagał i czynnym był uczestnikiem Iłumen Monasteru Sw. Trójcy, Doktor Teologii Arseni. Z archiwum tego Monasteru otrzymano wszystkie akta Prawosławnych Monasterów i Cerkwi miasta Wilna i Trok; akta Prawosławnych Monasterów: S. Ducha,

хвей г. Вильны и Троць; акты Православныхъ монастырей: Св. Духа, Кровьскаго, Сурдецкаго и Цеперскаго, доставлены Архимандритомъ Св. Духовскаго Виленскаго монастыря Платономъ, принявшимъ также участіе въ семь дѣлъ; а грамоты г. Ковна доставлены Старшимъ Учителемъ Леоновымъ.

Еще въ 1824 году издано было подобное собраніе грамотъ Белорусскихъ. Въ настоящемъ собраніи помѣщены грамоты: I) Городовъ: Вильны, Ковна и Троць (въ прочихъ городахъ Виленской Губерніи древнія грамоты утрачены; II) Ремесленныхъ цѣховъ; III) Православныхъ Церквей, Монастырей и Братствъ; IV). На имѣнія, земли и по разнымъ предметамъ. Грамоты изаны выше означенныхъ трехъ родовъ взяты изъ подлинныхъ хранящихся въ архивахъ Виленской и Ковенской Городскихъ Думъ, Троцкой Ратуши и въ Православныхъ Монастыряхъ. Изъ которыхъ Виленскія грамоты, за утратою подлинныхъ, заннствова ны изъ печатнаго собранія, издавнаго въ Вильнѣ Дубицкимъ въ 1788 году; грамоты на имѣнія и земли выписаны изъ подлинниковъ и древнихъ актовыхъ книгъ, хранящихся въ Архивахъ Главнаго Трибунала и Уѣздныхъ Судовъ: Браславскаго и Россійскаго.

Въ Главномъ Трибуналѣ нынѣ находятся книги Актовыхъ и Рѣшеній Виленскаго Засѣданія съ 1662 года (*).

(* Между книгами Рѣшеній находится одна книга 1615 и другая 1626 года. Мяснсава Засѣданій Трибунала находится книги Рѣшеній съ 1637 и Актовыхъ съ 1761 годамъ.

Кроѣнскаго, Surdeckiego и Cepersкаго, undzielone zostały przez Archimandrytę Monasteru Wileńskiego S. Ducha Platona, który także czynnie się przykładał do tego dzieła; a dyplomata miasta Kowna nadesłał Wyższy Nauczyciel Leonow.

W roku jeszcze 1824 wydany został podobny zbiór dyplomatów Białoruskich. W niniejszem zebraniu umieszczone są dyplomata: I) miast: Wilna, Kowna i Trok (w innych miastach Gubernii Wileńskiej dawno dyplomata zatraczone zostały); II) Cechow rzemieślniczych; III) Prawosławnych Cerkwi, Monasterów i Bractw; IV) Na majątki, ziemie i w różnych sprawach. Dyplomata i akta trzech wyżej wymienionych rodzajow spisane są z autentyków, zachowanych w archiwach Rad miejskich miast Wilna i Kowna, Ratusza Trockiego i Prawosławnych Monasterow. Niektóre Wileńskie dyplomata, z przyczyny zatracenia autentyków, wzięte zostały z drukowanego zbioru Dubińskiego, wydanego w Wilnie 1788 roku; dyplomata na majątki i ziemie spisane są z autentyków i dawnych ksiąg aktowych, zachowujących się w archiwach Głównego Trybunału i Sądow Powiatowych: Brasławskiego i Rosieńskiego.

W archiwum Trybunału Głównego teraz znajdują się księgi Aktowe i Dekretowe Kadencji Wileńskiej od roku 1662-go (*).

(* Między książkami Dekretowemi znajduje się jedna 1615 i druga 1626 roku. Mińskiej kadencji Trybunału znajdują się księgi Dekretowe od r. 1637 i Aktowe od roku 1761.

Въ семь же собраніи помѣщены выписи, выданныя изъ актовъ Главнаго Трибунала въ то еще время, когда въ ономъ находились книги XVI-го и первой половинѣ XVII-го столѣтія; следовательно сіи засвидѣствованныя выписи, дополняя утраченные акты, — тѣмъ драгоценнѣе и замѣчательнѣе въ историческомъ отношеніи, и нѣкоторые изъ нихъ чрезвычайно издѣвшія, не бывши нынѣ напечатаны, невозвратно погибли бы чрезъ нѣсколько лѣтъ для Исторіи. Прежде, грамоты г. Вильны (напечатанныя нынѣ въ сей I-й Части) бывши изданы въ 1788 г. Дубинскимъ: но при томъ изданіи несоблюдено не только древняго правописанія, но самыя Русскія грамоты писанныя въ подлинникѣ Русскими буквами напечатаны были буквами Латинскими, что иногда затемнило смыслъ и не представляло надлежащей точности; грамоты же напечатанныя во II-й Части никогда еще изданы небыли. Нынѣ въ семь собраніи каждая грамота печатана на томъ языкѣ и тѣми буквами какъ писана въ подлинникѣ и дабы сохранить всевозможную точность, соблюдено при изданіи сихъ древнихъ актовъ самое правописаніе, съ опущеніемъ токмо въ печатаніи титла, помѣщенныхъ въ древнемъ письмѣ, и тщательное свѣрленіе были печатные акты съ подлинниками, а въ концѣ каждого акта означено, изъ подлиннаго, или изъ списка таковой была заимствована.

Изденіемъ семъ порядкомъ актовъ

Въ нижеслѣдующемъ сборѣ помещены также выписи, выданы изъ актовъ Главнаго Трибунала въ оное время, когда сіи находились въ книгахъ XVI-го и первой половинѣ XVII-го вѣка; естественно, такіе засвидѣствованные выписи, заступая мѣсто актовъ утраченныхъ, — стоятъ сіи тѣмъ драгоценнѣе и годнѣе uwagi въ взглядѣ историческомъ, а нѣкоторые изъ нихъ такъ зблудившіе, ижъ, гдыбы тогда не остались выдрукowane, жузбы за латъ килка бѣзъ powrótu вѣчно згинѣты для истори. Przywileje miasta Wilna (выдрукowane teraz w I-szej Części tego zbioru) były już wydane w 1788 roku przez Dubińskiego ale w owym wydaniu nie tylko nie zachowano dawniej pisowni, ale nawet dyplomata Ruskie, pisane w autentykachъ głoskami Ruskimi, wydrukowane były Łacińskimi, od czego niekiedy myśl sama stawata się ciemną i należyta dokładność zachować się nie mogła; dyplomata zaś wydrukowane w II-giej Części, nigdy jeszcze w druku nie były: Wъ нижеслѣдующемъ собраніи, każdy dyplomata drukowany jest w takimъ języku i takimi literami, jakъ były w autentykachъ, a dla otrzymania jakъ największej wierności, starano się w wydaniu tychъ dawnychъ aktów zachować właściwą imъ pisownią, zъ opuszczeniemъ w druku samychъ tylko skrótówъ pisarskichъ, tytulami ewanychъ, znajdującychъ się wъ dawnychъ pismachъ; starannie też sprawdzane były drukowane akta zъ oryginałami, a wъ końcu każdego aktu wyrażono: zъ autentyku, czy zъ kopii jestъ wzięty.

Dozoremъ druku i wъ tenъ sposo-
1*

занимались, по порученію Гражданскаго Губернатора помѣщенныхъ въ I-ой Части собранія Г. Марциновскій, а II-ой Части, Г. Нарбуттъ.

Издашіе таковыхъ грамотъ и другія правительственныхъ актовъ имѣтъ несомнѣнную пользу въ историческомъ отношеніи: ибо грамоты, законы и вообще правительственныя постановленія составляютъ самыя достовѣрныя историческія источники: они отарываютъ гражданскій народный бытъ того времени и указываютъ господствовавшіе обычаи, которые часто бывають искажены и даже повсе претривно представлены пристрастными летописцами.

Изложеніе сихъ грамотъ на Русскомъ языкѣ свидѣтельствуеть о всеобщности Русскаго языка, въ то уже время въ Литвѣ и тѣсную издавна существующую связь между Литвою и Русью. Кроме того, издаваемые въ семь собраніи акты открываютъ и другія многія замѣчательныя происшествія изъ исторіи Западныхъ Губерній; почему, для большей исторической полноты, назалось приличнымъ присовокупить, при изданіи сихъ актовъ, нѣкоторыя замѣчанія, касающіяся Исторіи Литовскаго Княжества, записывая все изъ достовѣрныхъ источниковъ и предпочтительно изъ Литовскихъ и Польскихъ писателей. Конечно замѣчанія сія не заключаютъ въ себѣ ничего новаго, но припоминають только древнее, — къ сожалѣнію иногда забытое, а иногда даже искаженное въ новейшее время неспѣдующими или пристрастными писателями.

nia aktow, z polecenia Gubernatora Cywilnego, zajmowali się, umieszczonych w I-szej Części, P. Marcinowski, a w II-giej, P. Narbutt.

Ogłoszenie drukiem takowych dyplomatow i innych urzędowych aktow, niezaprzezony przynosi użytek w historycznym względzie: dyplomata bowiem, prawa, i w powszechności rządowe postanowienia, są najpewniejszymi źródłami dziejow; z nich się okazuje towarzyzaki i obywatelski byt narodu tego czasu i panujące zwyczajy, które częstokroć bywają skażone, a nawet całkiem przewrótne wystawione przez latopisów, przejętych namiętnością stronictwa.

Użycie w tych dyplomatach Ruskiego języka świadczy o upowszechnieniu jego owych już czasow w Litwie i o ścisłych z dawna trwających związkach między Litwą a Rusią. Oprócz tego, umieszczone w niniejszym zbiorze akta odkrywają inne jeszcze innogie, znakomitsze, wypadki, do historyi Gubernij Zachodnich; dla większej przeto zupełności historycznej, zдало się przyzwolitѣm, przy wydaniu tych aktow, dodać niektóre postrzeżenia, odnoszące się do Dziejow Xięztwa Litewskiego, a czerpane ze zrzódeł godnych wiary, szczególniej zaś z Litewskich i Polskich pisarzów. Postrzeżenia te, nie wprowadzicie nie zawiegają w sobie nowego, ale odnawiają tylko dawne rzeczy, — z żalem, niekiedy zapomniane, a niekiedy nawet skażone w nowszych czasach, przez nieświadomych, albo duchem stronictwa kierowanych pisarzy.

выведенныя лѣтописцами черезъ нѣскольковѣковъ послѣ мнимаго ихъ существованія, и еще какими лѣтописцами! обнаружившими явное невѣжество, въ исторіи и хронологіи (4). Напротивъ того съ большимъ хронологическимъ основаніемъ и которыя Русскіе лѣтописцы выводятъ происхожденіе Литовскихъ Князей, отъ Полоцкихъ, изъ рода Ізяслава сына Владиміра Святаго (смотри въ концѣ приложеніе I^{ое}).

Но оставимъ вымыслы и догадки; обратимъ вниманіе на происшествія позднѣйшія, менѣе подверженныя сомнѣнію и описанныя достоверными историками.

Владѣній Св. Владиміра занимали на западѣ всю землю Кривскихъ Славянъ (Кривичей), Чудо-Дивондєвъ и Лтваговъ (5). Владѣнія сіи утверждены и расширены оружіемъ Ярославъ Великаго, который, приведа въ повиновеніе возмущившихся Ятвяговъ, поручилъ ихъ управленію спокимъ князятникамъ, построивъ во многихъ мѣстахъ крѣпости и, основавъ такимъ образомъ Русско-Лтважскую область (6), оставилъ въ оной для сохраненія порядка и повиновенія Русское войско. Владѣнія его въ сей странѣ простирались до устья Вилии, а за Нѣменомъ до праваго берега Буга. Псаузія и Нерома, населенныя Литовцами, вошли въ составъ новой области, а мѣстопробываніемъ князятника была городъ Старые-Троки; городъ же Керновъ, на праваго берегу Вилии, который въ по-

ка вѣковъ по ихъ мнѣніемъ істниенію, а также черезъ какихъ лѣтописцевъ! которыя явно показали свѣдѣніе о незнакомости исторіи и хронологіи (4). Напротивъ, съ большою основательностію хронологическою, нѣкоторые Русскіе лѣтописцы выводятъ происхожденіе Князей Литовскихъ, отъ Полоцкихъ, изъ рода Ізяслава сына Владиміра Святаго. (смотри въ концѣ приложеніе I-е).

Лечъ опушімъ баячные поданія и домыслы, а зворѣмъ уважѣ на выпадки позднѣйшыя, менѣе улегте нецѣпности и описане черезъ исторыковъ годныхъ вѣры.

Паіства Св. Вѣдзміерца на захѣдъ займывавы цѣлу земію Словянъ Кривичаіскихъ, Чудо-Ліувѣвъ і Ядзівінгѣвъ (5). Паіства те, умѣненны і розшыренны о рѣзѣмъ Ярослава Великаго, которы, прывѣдшы до послушенства збунтованыхъ Ядзівінгѣвъ, оддавъ ихъ подъ зарѣдъ свыхъ намѣстннковѣвъ, во многы мѣсцахъ збудывавъ твѣрды, і тымъ спѣсѣмъ Руско-Ядзівінгѣвѣ провінцыя закладышы (6), для утрыманна въ ней порѣдкѣ і подзѣлѣнн Русскыя войска оставыл. Посадѣнн яго въ теѣ странѣ розшыгалы сѣ до устья Вѣліі, а за Нѣмнемъ, до праваго брѣгу Бугѣ. Псаузія і Нерома, черезъ Ліувіновѣ осадлы, вѣзшы до складу новаѣ провінцыі, а мѣсцемъ побуыту намѣстннка быто мѣсто Старе-Трокі; мѣсто заъ Керновъ, на праваго брѣгу Вѣліі, которѣ въ позднѣйшымъ часѣхъ стало сѣ стѣліца Великыхъ Князѣвъ

(4) Давыдовскій о Литовскихъ лѣтописцахъ. Журналъ Минист. Просв. 1840 года. Ноябрь, стр. 81.

(5) Ятвяги обитали въ Бугу отъ Янгамъ и весьма сподобовали образомъ жизни и обычаемъ съ Литвою, о по свидѣтельству Длугоса, — я по языку. Нарыццѣ Дв. Нар. Lit. Ч. II. стр. 161. Длугосъ Lib. III. p. 394

(6) Нарыццѣ. Дайце Нар. Lit. Т. III. стр. 224.

(4) Danilowicz. O Litowskich lętopisaczach. Журн. Мин. Просв. 1840. года Ноябрь стр. 81

(5) Jadzwingowie siedzieli na południu Litwy, а w sposobie życia і обычаехъ bardzo podobni byli а Litwinom, według świadectwa zaś Długosza, — і w języku. Nar. Lit. Ч. II. str. 161. Długosza Lib. III. p. 394

(6) Narzycki. Dajcie Nar. Lit. Т. III. стр. 224.

сдѣлствіи сдѣлался столицею Литовскихъ Великихъ Князей, была разорена Русскими войсками (7).

Очень естественно, что опустошенная долговременною войною страна требовала новаго заселенія. Большая часть жителей ея погибла или убѣжала за Немень во время военныхъ дѣйствій. Сосѣдственная Русь заняла въ великомъ числѣ опустошенныя мѣста, внесла свой языкъ, вѣроисповѣданіе, обычаи, подъ защитою правителей, назначенныхъ Великимъ Княземъ. Владычество Русскихъ Князей надъ великою частію земли, называемой нынѣ Литвою, продолжалось около 150 лѣтъ. А по сему неудивительно, что, по вторженіи Литвы на лѣвый берегъ Вислы, завоеватели нашимъ поселеніямъ на ономъ Русь, которой языкъ сдѣлался въ тѣхъ мѣстахъ общепотребительнымъ.

По раздѣленіи обширныхъ владѣній Св. Владиміра между его потомками, образовались на западѣ удѣльными Княжества: Минское, Новгородское, Туровское (Пинское), Брестское и Гродненское. Всѣ эти Княжества были Русскія, управляемыя членами фамиліи Св. Владиміра и Ярослава Великаго (8); и жители оныхъ исповѣдывали одну вѣру, говорили однимъ языкомъ и управлялись одними законами и обычаями съ подданными Великаго Князя Кіевского. Нарбуттъ, описывая нападенія Изяслава на Пруссію, говоритъ, что сему Государю принадлежали также земли между Неменомъ и Нарвою отъ Гродна до Остроленки (9).

Litewskich, zostało zburzone przez wojska Ruskie (7).

Bardzo naturalnie, że kraj, długą wojną epustoszony, nowego potrzebował zaludnienia. Wielka część jej mieszkańców, wyginęła, albo za Niemien uciekła w czasie wojennych działań. Sąsiedzka Ruś w wielkiej liczbie zajęła opustoszone miejsca, wniosiła swój język, religię, obyczaje, pod zastaną rządzców, przeznaczonych od Wielkich Xiążąt. Panowanie Ruskich Xiążąt, nad wielką częścią ziemi, nazywanej teraz Litwą, trwało około 150 lat. A stąd nie jest rzeczą dziwną, że po wpadnięciu Litwy na lewy brzeg Wisły, zdobywcy znaleźli osiadłych tam Rusinów, których język zrobił się w tych miejscach powszechnie używanym.

Po rozdzieleniu obszernych posiadłości S. Włodzimierza pomiędzy jego potomków, utworzyły się na zachodzie udzielne księstwa: Mińskie, Nowogródzkie, Turowskie (Pińskie), Brzeskie i Grodzieńskie. Wszystkie te księstwa były Ruskie, rządzone przez członków rodu S. Włodzimierza i Jarosława Wielkiego (8); a mieszkańcy ich wyznawali jedną wiarę, mówili jednym językiem i rządili się jednemi prawami i zwyczajami z poddanymi Wielkiego Xiążęcia Kijowskiego. Narbutt, opisując napaady Iziasława na Pruszy, powiada, że do tego Monarchy należały także kraje między Niemnem a Narwą, od Grodna do Ostrołęki (9). I jeżeli w następnych czasach, z przyczyny domo-

(7) Нарбуттъ Дв. Нар. Лит. Т. III. стр. 227 и 228. О снвѣ завоеваніяхъ Ярослава надъ Литвою пишетъ Далуошъ Lib. VI. p. 599.

(8) Лѣтописецъ Давидовича. стр. 113, 116, 117. Нарбуттъ Т. III. стр. 228.

(9) Нарбуттъ Т. III. стр. 235.

(7) Нарбуттъ Дв. Нар. Лит. Т. III. s. 227 i 228. О тыхъ завоеваніяхъ Ярослава на Литвіе пише Далуошъ Lib. VI. p. 599.

(8) Lätöpisiec Dabidowicza str. 113, 116, 117. Narbutt. T. III. str. 228.

(9) Нарбуттъ Т. III. s. 235.

и наследованія въ Россіи и Литвѣ: на родственныя и политическія связи между Князьми обохъ народовъ и взаимныя между ними сношенія: эти обстоятельства бросать болѣе свѣта на событія протекшія лѣтъ, иже самъ помилуется выводами, поддѣланныя родословныя и другія извороты, употребляемые пристрастными историками, сличившися оправдать неосновательность принятыхъ ими мнѣній.

Въ самостоятельной Литвѣ небыло аристократіи, какая возрастала и утверждалась въ Польшѣ; по суду, расправѣ, милости, награды, однимъ словомъ все въ Государствѣ, зависѣло отъ Великаго Князя, который пользовался верховною властію подобно Русскимъ Великимъ Князьмъ, былъ самодержавный владѣтель государства и главный судья своихъ подданныхъ. Порядокъ наследованія въ Литвѣ былъ такой же, какъ и въ Россіи. По смерти Великаго Князя наследовалъ ему не сынъ, но младшій братъ его, то есть старшій въ родѣ (14).

Ежели Литовцы тревожили соседственную имъ Русскую землю иногда своими нападеніями и, пользуясь ея ослабленіями, дѣлали въ ней завоеванія; то это вовсе немыслимо ближайшему ихъ соселенію и тѣсной связи съ Русью. Таковъ былъ духъ времени, и мы нередко видимъ въ раздѣленной Россіи братьевъ, воюющихъ другъ противъ друга и оскоривающихъ одинъ у другаго наследство отца. За то исторія представляетъ намъ исодншій случай, когда Литонскіе Князья, видя очевидную опасность Русскихъ, спѣшная имъ на помощь, какъ братья, безъ всякаго возмездія. Негопора о пособіяхъ,

Rossyi i Litwie: na rodzinne i polityczne związki między Xiążętami obu narodów i wzajemne pomiędzy nimi stosunki: te okoliczności rzucą więcej światła na wypadki upłynionych wieków, aniżeli wspomniane owe wywoły, podrabiane genealogije i inne gmatwaniny, do których się uciekali stronniczym przejści historycy, usiłujący usprawiedliwić bezzasadność przyjętych od siebie mniemań.

W udzielnej Litwie nie było arystokracji takiej, jaka wzrastała i ustalała się w Polsce; nie sąd, dochodzenie prawa, łaski, nagrody, słowem: wszystko w państwie, zależało od Wielkiego Xiążęcia, który, mając najwyższą władzę, podobnie, jak Ruscy Wielcy Xiążęta, był samowładnym panem i władcą państwa, oraz głównym sędzią swoich poddanych. Porządek następstwa w Litwie taki był, jak w Rossyi. Po śmierci Wielkiego Xiążęcia następował po nim, nie syn, ale brat jego młodszy, to jest: starszy w rodzie (14).

Jeżeli Litwini sądzili sobie ziemię Ruską zakłócać niekiedy swemi napadami i, użytkując z jej osłabienia, robili w niej zawojowania; bynajmniej to nie przeszkadzało do bliższych im stosunków i ściślejszych związków z Rusią. Taki był duch czasu, i często pestrzegaemy w rozdzielonej Rossyi braci, wiodących wojnę jeden przeciw drugiemu i zaprzeczających jeden drugiemu następstwa po ojcu. Natomiast historia stawia nam nie jedno zdarzenie, kiedy Xiążęta Litewscy, widząc oczywiście niebezpieczeństwo Ruskich, śpieszyli im z pomocą, jak bracia, bez żadnego wynagrodzenia. Nie wspominając o pomocach, jakie czynili

(14) НАВУТТЪ Дз. Кар. Лит. Т. IV, стр. 99.

(14) NAWUTT. Dz. Kar. Lit. T. IV, str. 99.